

UPPSALA
UNIVERSITET

Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar

Nationellt centrum för kvinnofrid 24 november 2021

Åsa Witkowski
verksamhetschef
Nationellt centrum för kvinnofrid
Uppsala universitet

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

Global och nationell samhällsfråga

- 2011 Istanbulkonventionen öppnas för undertecknande
- 2013 Skärpt sexualbrottslagstiftning
WHO:s riktlinjer för bemötande av våldsutsatta kvinnor
- 2014 Istanbulkonventionen träder i kraft
Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd
- 2015 Agenda 2030
- 2017 Nationell strategi för 2017-2026
#metoo
- 2018 Ändring i högskoleförordningen
"Samtyckeslagen"
- 2019 GREVIO:s rapport om Sverige

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

Deklarationen om avskaffandet av våld mot kvinnor antogs av FN:s generalförsamling 1993

Denna deklaration är av historisk och praktisk betydelse, eftersom den klart definierar och synliggör mäns våld mot kvinnor som ett samhällsproblem.

Deklarationen innehåller tre huvudpunkter:

En definition av våld, våldets grundläggande orsak, medlemsstaternas ansvar

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

Agenda 2030

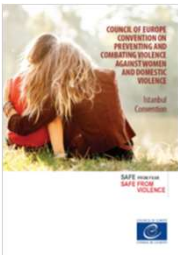

FN:s hållbarhetsmål 5.2:
 Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOVÅLD

UPPSALA
UNIVERSITET

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, "Istanbulkonventionen".
 Undertecknad 2011, trädde i kraft 2014.

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOVÅLD

UPPSALA
UNIVERSITET

Ökade krav på kunskap om våld

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet ("Istanbulkonventionen") 2014

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4)

Ändring Högskoleförordningen
 Ökad medvetenhet om behovet

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOVÅLD

NCK:s uppdrag att utveckla, sprida, utbilda, forska och ge stöd

- Sprida kunskap om och utveckla metoder för bemötande och omhändertagande
- Sprida kunskap om mäns våld mot kvinnor
- Bedriva utbildning
- Följa, sammanställa och sprida forskningsresultat och analysera behovet av forskning
- Vara ett stöd för myndigheter och organisationer, stödja metodutveckling och verka för en effektiv samverkan
- Erbjuder stöd för våldsutsatta kvinnor och deras närstående

Nationellt handlingsprogram för omhändertagande efter sexuella övergrepp

- Förtydliga hälso- och sjukvårdens roll i förhållande till rättsväsendet
- Enhetliga rutiner för hälso- och sjukvårdens personal

Ju2007/2177/KRIM

Vårdens omhändertagande efter sexuella övergrepp

- Tio år sedan det nationella handlingsprogrammet¹ spreds i hela landet
- Fortsatt utveckling och löpande revidering i samverkan med rättsväsendet och forskare vid NFC
- Uppföljning under 2021

1. Handbok. Nationellt handlingsprogram för hälso- och sjukvårdens omhändertagande av offer för sexuella övergrepp (NCK-rapport 2008:1)

UPPSALA
UNIVERSITET

SAMLAD KUNSKAP FÖR KVINNOFRID

NCK's kunskapsbank är en webbplats för dig som söker kunskap inom områdena mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i sammanlagda relationer. Här hittar du forskare och aktuella forskningsprojekt, ämnesguider, litteraturläsa samt en mängd publikationer från NCK och andra myndigheter.

Till kunskapsbanken →

Webbstöd för kommuner →

Webbstöd för vården →

• 72 ämnesguider – fakta och metod

• 135 forskare och deras forskningsprojekt

• Publikationer från 18 nationella myndigheter, SKR och alla länsstyrelser

• Gemensamt kalendarium

• Webbstöd för kommuner/ Webbstöd för vården

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

Webbaserad introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation

- NCK i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna
- Ger baskunskaper om våld
- 100 000 användare sedan starten
- Rekordår 2020: 26 000 nya användare

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

Startsida: Webbstöd för vården

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

Mer info för ökad kunskap på Kunskapsbanken

Kvinnors och mäns utsatthet för våld i ett livs- och befolkningsperspektiv. En nationell studie

- 10 000 kvinnor och 10 000 män
- Enkät- och registerstudie
- Genomförd i samarbete med forskare från Umeå universitet samt SCB
- Första basrapport 2014
- Fortsatta forskningsprojekt, två doktorander

Våldet ger sämre hälsa akut och på sikt

Aspekter på hälsa:

Fysisk och psykisk ohälsa

Hälsobeteenden:

Alkohol, tobak, BMI, motion, sexualvanor

Socialt kapital:

Socialt nätverk, tillit, deltagande i aktiviteter

Heimer, Andersson och Lucas Våld och hälsa, NCK 2014:1

Utsatthet för sexuellt våld under livet

Typ av sexuellt våld		Andel kvinnor	Andel män
Utsatt för grovt sexuellt våld (med våld påtvingat samlag eller liknande)	- 15	8	3
	15 -17	8	2
	Totalt före 18	13	4
	18 +	11	1
	Hela livet	20	5
Inklusive mindre grovt sexuellt våld (påtvingade kyssar, smekningar, fasthållande med mera)	Hela livet	42	15
Inklusive sexuell förnedring och sexuella trakasserier	Hela livet	65	28

UPPSALA
UNIVERSITET

Depression vanligare

Bland dem som varit utsatta för allvarligt psykiskt våld under barndomen eller i vuxen ålder var symtom på depression dubbelt så vanligt som bland andra.

Heimer, Andersson och Lucas Våld och hälsa, NCK 2014:1

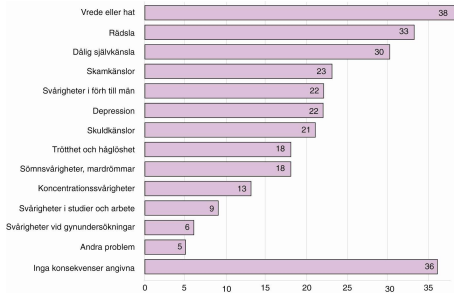

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOVÅLD

UPPSALA
UNIVERSITET

Våldets konsekvenser

Ref: Slagen dam 2001

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOVÅLD

UPPSALA
UNIVERSITET

Att fråga om våld utsatthet som en del av anamnesen

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOVÅLD

Vad tycker kvinnorna om att bli tillfrågade om våld?

Stensson et al 2003:

97% tyckte det var OK att frågan ställdes på barnmorskemottagningar

Socialstyrelsen 2002 ("Tack för att ni frågar"):

90 % var positiva till att bli tillfrågade

Wendt 2010:

Unga tyckte att frågor om sexualitet och våldsutsatthet var på sin plats när de kom för cellprov

Studie i EU 2014:

87 % tyckte det skulle vara acceptabelt att få frågor om våldsutsatthet av sin läkare

Hänvisningar och alternativ

Föreslå alternativ utifrån situation och behov.

- Kvinnofridslinjen
- Samtalsstöd
- Primärvården – medicinsk kontakt
- Polisanmälan

Läget 2021: Allt fler ställer frågor

- Samtliga regioner har vårdprogram för att fråga om våld
- 95 procent fick frågor om våld under sin graviditet 2020 (Graviditetsregistret)
- Temasidor och utbildningsfilmer på Webbstöd för vården
- Även socialtjänsten och andra myndigheter börjar fråga som rutin

Våldet påverkar arbetsförmågan

- Arbetsgivare ska förebygga ohälsa och sjukskrivningar
- Utredda behov av arbetsanpassad rehabilitering
- Skyldighet att utreda behov oavsett om den nedsatta förmågan orsakas av arbetet eller privatlivet

Arbetsplatsen kan vara en trygg zon fri från våld – men vad händer vid ökat hemarbete? Eller sjukskrivning?

När din arbetskamrat blir slagen

Våld mot kollegor kan vara en utmaning för arbetsgivaren. Det är viktigt att ha rutiner och utbildning på plats för att kunna hantera sådana situationer. Detta kan innebära att arbetsgivaren har en skyldighet att utreda och åtgärda om det finns risk för våld mot kollegor.

Hälsopåverkan kan vara stor för den som utsätts för våld. Detta kan leda till sjukskrivningar och andra konsekvenser för arbetsförmågan. Det är viktigt att arbetsgivaren erbjuder stöd och rehabilitering till de som utsätts för våld.

Utbildning är en viktig del i förebyggandet av våld på arbetsplatsen. Detta kan innebära att arbetsgivaren erbjuder utbildning till alla anställda om hur man hanterar konflikter och vad man ska göra om man utsätts för våld.

Våld får konsekvenser för arbetsförmågan

Att fråga av omsorg och ur ett arbetsmiljöperspektiv

- Rutiner och förberedelse underlättar
- Kunskap om våld
- Respektfullt bemötande
- Fråga vad som hänt

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALAMODELLEN

Uppsalamodellen

- Att möta våldsutsatta kvinnor inom hälso- och sjukvården

NCK
NATIONellt Centrum
för Kvinnorvård

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALAMODELLEN

Ett utbildningskoncept formas

Digitalt utbildningsplattform, föreläsningar, information, lärobok, rapporter

NCK
NATIONellt Centrum
för Kvinnorvård

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALAMODELLEN

Samlad utbildning på intranätet

Att ställa frågan om våld och dokumentera våldsutövning, E-kurs (Löpande)

Mer information

Statistik

Utsikter

Dokumentation inför undersökning och spårning efter ett sexuellt övergrepp, E-kurs (Löpande)

Mer information

Statistik

Utsikter

Människohandel - ur ett svenskt perspektiv, E-kurs (Löpande)

Mer information

Statistik

Utsikter

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, E-kurs (Löpande)

Mer information

Statistik

Utsikter

NCK
NATIONellt Centrum
för Kvinnorvård

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALAMODELLEN

Rutiner som stöd för personalen

NCK
NATIONellt centrum
för kvinnovård

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALAMODELLEN

”Det är viktigt att anteckningen om våld i patientjournalen skyddas så att inte obehöriga kan läsa.

NCK
NATIONellt centrum
för kvinnovård

UPPSALA
UNIVERSITET

Ett professionellt bemötande

- Yrkesverksamma måste ha kunskap
- Verksamheter måste ha rutiner
- Samverkan måste etableras
- Vården och socialtjänsten har en viktig roll i att identifiera våld
- Frågan om våldsutsatthet måste ställas rutinmässigt
- Felaktiga föreställningar måste motarbetas genom kunskapsspridning

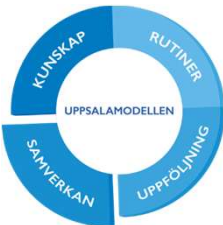

NCK
NATIONellt centrum
för kvinnovård

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALAMODELLEN

” Samverkan är avgörande för att kvinnor som utsatts för våld ska få hjälp.

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNVÅLD

UPPSALA
UNIVERSITET

Samverkan externt är möjlig när det fungerar internt

Vårdens ansvar är möta patientens behov av:

- Medicinsk vård
- Psykosocialt omhändertagande

Skyldighet att samverka enligt förvaltningslagen och SOSFS 2014:4

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNVÅLD

UPPSALA
UNIVERSITET

Kvinnofridslinjen 020-50 50 50

- 46 723 samtal besvarades 2020
- 128 samtal per dygn
- Ökning med 55 procent sedan 2017
- Ekonomiskt våld egen rubrik i statistiken från 2021 efter uppmaning från Grevio¹

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNVÅLD

1. Grevio's Baseline Evaluation Report Sweden, Europarådet 2019

Kvinnofridslinjen 020-50 50 50

- Professionellt stöd dygnet runt
- Ett första steg
- Anonymitet
- Stöd och bekräftelse
- Förslag på regionala och nationella resurser
- Tolkning via trepartsamtal
- Webbplats

Ökad tillgänglighet

Finns i lång och kort version på svenska, engelska, farsi, somaliska, spanska, thai och arabiska

Synas för att vara till nytta

- Kännedomsmätning 2020: 54 procent av kvinnorna känner till stödtelefonen
- Särskilda satsningar under pandemin
- Satsningar på grupper som är svårare att nå

Fler samtal än någonsin till kvinnofridslinjen i år

UPPSALA
UNIVERSITET

Kvinnofridsmottagningen

Specialistmottagning
för kvinnor som
utsatts för våld.

Sjuksköterskor med
samtalsutbildning,
läkarmottagning två dagar i veckan.

Öppet måndag till fredag 08.00-16.30

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

Vårdens vecka mot våld 2021

Tre förvaltningar deltog 2020 i region Uppsala.

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

info@nck.uu.se

nck.uu.se

kvinnofridslinjen.se

 KvinnofridNCK

 Kvinnofridslinjen
020-50 50 50

 Nationellt centrum
för kvinnofrid,
Uppsala universitet

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID
